

Ekonomik Kalkınma
Politikaları Kurulu

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

EKONOMİ GÖRÜNÜMÜ • ARALIK 2020

SAADET

1. GSYH Büyüme

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan verilere göre, gayri safi yurt içi hasıla (GSYH) 2020 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yıllık yüzde 6,7 düzeyinde büyüme kaydetmiştir. Bu bağlamda, üçüncü çeyreğe ilişkin öncü göstergeler itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre GSYH'nın artış eğilimine geçeceği öngörülmektedir. Bununla birlikte, bir önceki çeyrekle (-9,9) karşılaştırıldığında GSYH'deki büyüme oranı yüzde 15,6 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2020 yılına ilişkin veriler kümülatif olarak değerlendirildiğinde, ilk üç çeyrek itibarıyla Türkiye ekonomisindeki büyüme oranının yüzde 1,3 seviyesinde olduğu görülmektedir.

TÜİK verilerine göre, 2020 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla gerçekleşen GSYH cari fiyatlarla 1 trilyon 419 milyar 483 milyon TL'dir. Üçüncü çeyrekte GSYH'yi oluşturan faaliyetlerdeki büyümede finans ve sigorta faaliyetleri (yüzde 41,1) ilk sırada yer almaktadır. Finans ve sigorta faaliyetlerini sırasıyla bilgi ve iletişim faaliyetleri (yüzde 15), sanayi (yüzde 8), inşaat (yüzde 6,4), tarım (yüzde 6,2), diğer hizmetler faaliyetleri (yüzde 6), gayrimenkul faaliyetleri (yüzde 2,8), kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri (yüzde 2,4) ile hizmetler (yüzde 0,8) izlemiştir. Buna karşılık, mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri yüzde 4,5 düzeyinde azalmıştır.

Üçüncü çeyreğe ilişkin GSYH büyümesi, Haziran ayında başlayan ve etkileri Temmuz ayından itibaren önemli ölçüde hissedilen normalleşme süreci ile birlikte Türkiye ekonomisinde yaşanan toparlanmanın söz konusu dönemde de sürdüğünü göstermektedir. Diğer taraftan, gerek küresel gerekse ülke düzeyinde vaka ve hasta sayılarında görülen artış, sağlık sistemi üzerinde artan baskı ve günlük hayatın son derece olumsuz etkilenmesi bağlamında Covid-19 salgını ile mücadele kapsamında Kasım ayında uygulanmaya başlanan ve Aralık ayında da genişletilen yeni tedbir ve kısıtlamalar nedeniyle Türkiye ekonomisinin 2020 yılını sınırlı bir daralma veya yataya yakın bir büyüme ile kapatabileceği öngörülmektedir.

Ekonomik büyüme açısından gelecek döneme ilişkin en temel belirsizlik, söz konusu tedbir ve kısıtlamaların en kadar süreyle ve ne şiddette uygulanacağıdır. Salgının etkisinin devam etmesi ve salgınla mücadele çerçevesinde alınan tedbirlerin sürdürülmesi veya genişletilmesi durumunda, büyümenin düşük düzeyde gerçekleşeceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

2. Tüketim Göstergeleri

2.1. Kamu Tüketim Harcamaları

Kamu harcamaları devlet ve diğer kamu tüzel kişileri tarafından toplumsal ve yarı toplumsal ihtiyaçları karşılayacak kamu hizmetlerinin üretimi için yapılan harcamalardır. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yayınlanan Kamu Kesimi Genel Dengesine ilişkin verilere göre, 2019 yılı itibarıyla **kamu kesimi tarafından yapılan cari harcamalar 140.270.671 bin TL borçlanma gereği ortaya çıkarmıştır.**

Bununla birlikte 2020 yılı için borçlanma gereğinin 296.741.568 bin TL olacağı öngörülmektedir. Geçen yılın aynı çeyreğine göre 2020 yılının üçüncü çeyreğinde kamu harcamaları yüzde 1,1 genişlemiştir. Söz konusu harcamalar, büyümeyi 0,1 yüzde puanla sınırlı bir düzeyde desteklemiştir. Diğer taraftan, mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış çeyreklik büyüme rakamlarına bakıldığında, kamu harcamalarının üçüncü çeyrekte bir önceki çeyrek döneme kıyasla yüzde 4 düzeyinde arttığı görülmektedir. Covid-19 küresel salgınının sosyo-ekonomik yapı üzerindeki bozucu etkileri dikkate alındığında, kamu bütçesini zorlu koşulların beklediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

2.2. Konut Kredileri

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun (BDDK) verilerine göre, 2020 yılının Ekim ayında 278.246 milyon TL'lik konut kredisi kullanılmıştır. Eylül ayına göre kullanılan kredi miktarı 947 milyon TL artmıştır. Diğer taraftan, **ödenememesi nedeniyle takibe düşen ko-**

nut kredilerine ilişkin tutar Ekim ayı itibarıyla 980 milyon TL'dir.

İnşaat sektöründe talebin üzerinde seyreden "aşırı" konut arzına karşılık talebin canlı tutulması adına özellikle kamu bankaları tarafından Haziran ayında başlatılan kampanyaların aynı zamanda borçlanmayı artırdığı görülmektedir. Bununla birlikte, ucuz konut kredisi kampanyalarına bağlı olarak yükselen talep nedeniyle fiyat artışı yapan konut sahipleri, konut piyasasında pazarlık marjının düşmesine neden olmuştur. Diğer taraftan, ucuz konut kredisi dönemi Eylül ayından itibaren kademeli şekilde sonlandırılmıştır.

2.3. Tüketici Kredileri ve Kredi Kartları

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu verilerine göre, 2020 yılı Ekim ayı itibarıyla dövize endeksli krediler de dahil olmak üzere 669.642 milyon TL tutarında tüketici kredisi kullanılmıştır. Söz konusu tutarın 380.175 milyon TL'si ihtiyaç kredisidir (dövize endeksli dahil). Bununla birlikte, aynı dönem itibarıyla 139.067 milyon TL'lik bireysel kredi kartı harcaması yapılmıştır. Dolayısıyla, Ekim ayı itibarıyla Türkiye yaşayan bireyler tarafından kullanılan tüketici kredileri tutarı ile yapılan kredi kartı harcaması toplamda 808.709 milyon TL'ye ulaşmıştır. Bu rakam, bir önceki ay ile karşılaştırıldığında toplam tüketici kredileri ile bireysel kredi kartı harcamasındaki artış 10.2 milyon TL; bir önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında ise söz konusu artış 256.832 milyon TL seviyesindedir. Diğer taraftan, BDDK verilerine göre Ekim ayında takipteki tüketici kredisi ve bireysel kredi kartı borcu tutarı 18.816 milyon TL'ye ulaşmıştır. Söz konusu rakamlar, **Türkiye'de borçlanma oranının gün geçtikçe arttığını** göstermektedir.

3. Kamu Bütçesi Göstergeleri

Kamu bütçesi göstergeleri, kamu bütçesinin verimli kullanılıp kullanılmadığını değerlendirmek açısından çok önemlidir. Kamu bütçesinin gelir ve gider kaynaklarının ne olduğu ile bu kaynaklara harcanan tutarın büyüklüğü büt-

çenin verimini ortaya koymaktadır. Hazine ve Maliye Bakanlığı verilerine göre, 2020 yılı Ekim dönemi merkezi bütçe gelirleri 92 milyar 766 milyon TL, bütçe giderleri ise 97 milyar 658 milyon TL'dir. Ekim ayında 4.9 milyar TL bütçe açığı verilmiştir. Söz konusu dönemde faiz dışı fazla ise 6.87 milyar TL olmuştur. Kümülatif rakamlara göre, **2020 yılı Ocak-Ekim döneminde merkezi yönetim bütçe gelirleri 822 milyar 188 milyon TL ve bütçe giderleri ise 967 milyar 671 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Buna göre, söz konusu dönemde kamu bütçesi 145 milyar 483 milyon TL açık vermiştir.** Bununla birlikte, aynı dönem itibarıyla faiz dışı açık 25 milyar 901 milyon TL'dir.

4. Üretim Göstergeleri

4.1. Aylık Sanayi Üretim Endeksi

Covid-19 salgını sürecinde normalleşme dönemine geçilmesi sonrasında yükselişini sürdürmeye devam eden sanayi üretimi, TÜİK verilerine göre Eylül-2020 döneminde yıllık yüzde 8,1 ve aylık yüzde 1,7 düzeyinde artmıştır. Aynı dönem için sanayinin alt sektörleri (2015=100 referans yılı) incelendiğinde, 2020 yılı Eylül ayında madencilik ve taşocaklığı sektörü endeksinin bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 0,4, imalat sanayi sektörü endeksinin yüzde 8,5 ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksinin de yüzde 8,6 oranında arttığı görülmektedir. 2020 yılı üçüncü çeyreği bir önceki yılın aynı çeyreği ile karşılaştırıldığında ise sanayi üretimi yüzde 7,7 düzeyinde yükselmiştir.

4.2. Aylık İmalat Sanayii Kapasite Kullanım Oranı

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası verilerine göre 2020 yılının Kasım ayı itibarıyla imalat sanayinde kapasite kullanım oranı bir önceki aya göre 0,4 puan artarak yüzde 75,8 seviyesine yükselmiştir. Söz konusu oran, bir önceki yılın aynı dönemi (yüzde 77,2) ile karşılaştırıldığında yüzde 1,4 puan geridedir.

5. Yatırım Göstergeleri

5.1. Ticari Krediler ve Kredi Kartları

BDDK verilerine göre, 2020 yılı Ekim ayı itibarıyla dövize endeksli krediler de dahil olmak üzere toplam taksitli ticari kredi ve kurumsal kredi kartları ile gerçekleştirilen harcamalar 655.914 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam bir önceki ayla karşılaştırıldığında, toplam taksitli ticari kredi ve kurumsal kredi kartı harcaması tutarındaki artış 22.667 milyon TL, bir önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında ise söz konusu artış 234.728 milyon TL'dir. Bununla birlikte, söz konusu tutarın 40.749 milyon TL'lik kısmı takiptedir.

5.2. Kurulan ve Kapanan Şirket Sayıları

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından yayınlanan istatistiklere göre, 2020 yılının Ekim ayında toplam 10.26 yeni şirket kurulurken 1.158 şirket kapanmıştır. Bununla birlikte, aynı dönem itibarıyla açılan kooperatif ve gerçek kişi işletme sayısı sırasıyla 159 ve 2.711 olurken; kapanan kooperatif ve gerçek kişi işletme sayısı sırasıyla 70 ve 1.745 olarak gerçekleşmiştir.

2020 yılının ilk on ayında 2019 yılının aynı dönemine göre kurulan şirket sayısında yüzde 22,84 kurulan kooperatif sayısında yüzde 33,89 kurulan gerçek kişi ticari işletme sayısında yüzde 33 oranında artış gözlenmiştir. Buna karşılık, 2020 yılının ilk on ayında 2019 yılının aynı dönemine göre kapanan şirket sayısında yüzde 12,67, kapanan gerçek kişi ticari işletme sayısında yüzde 16,61 oranında artış olup kapanan kooperatif sayısında yüzde 19,4 oranında azalış ortaya çıkmıştır.

6. Dış Ticaret Göstergeleri

TÜİK ile Ticaret Bakanlığı işbirliğiyle üretilen geçici dış ticaret verilerine göre, 2020 yılı Ekim ayında 17 milyar 329 milyon dolarlık ihracat ve 19 milyar 703 milyon dolarlık ithalat gerçekleşmiştir. 2020 yılı Ekim döneminde gerçekle-

şen ihracat ve ithalat rakamları bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında sırasıyla yüzde 5,6 ve yüzde 8,4'lük bir artış olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, 2020 yılı Ocak-Ekim dönemi bir önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, ihracat yüzde 9,1 azalarak 135 milyar 617 milyon dolar ve ithalat da yüzde 2,2 düzeyinde artarak 175 milyar 888 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Söz konusu dönemde, **dış ticaret açığı** bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 34,4 düzeyinde artarak 2 milyar 374 milyon dolara yükselmiş ve bir önceki yılın aynı ayında yüzde 90,3 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı da yüzde 88'e gerilemiştir. Dış ticaret açığı Ocak-Ekim döneminde bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 76,2 düzeyinde artarak 40 milyar 272 milyon dolara yükselmiştir. 2019 yılı Ocak-Ekim dönemi itibarıyla yüzde 86,7 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı 2020 yılının aynı döneminde yüzde 77,1'e gerilemiştir.

7. Enflasyon Oranı

7.1. Tüketici Fiyat Endeksi

TÜİK verilerine göre, 2020 yılı Kasım ayı itibarıyla Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) bir önceki aya göre yüzde 2,3 oranında artış göstermiştir. Tüketici fiyat endeksinde bir önceki yılın aynı ayına göre gerçekleşen artış yüzde 14,03 ve on iki aylık ortalamalara göre artış ise yüzde 12,04 düzeyindedir. Bu bakımdan, **fiyatlar genel seviyesindeki artış karşısında ücret gelirlerinin son bir yılda yüzde 12 oranında eridiği söylenebilir.** Bu bakımdan, enflasyonla mücadele kapsamında daha etkin ve acil önlemler alınması ve özellikle **asgari ücretlilerin enflasyon artışına karşı korunması** gerekmektedir.

7.2. Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi

TÜİK verilerine göre, yurt içi üretici fiyatları endeksi, 2020 yılı Kasım ayında bir önceki aya göre yüzde 4,08 oranında yükselmiştir. Yurt içi üretici fiyat endeksinde bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 23,11 ve on iki aylık ortalamalara göre ise 10,69 düzeyinde artış görülmüştür. Sanayinin dört ana sektörünün yıllık değişimleri; madencilik ve taşocakçılığında yüzde 19,63, imalatada yüzde 25,04, elektrik, gaz üre-

timi ve dağıtımında yüzde 0,58 ve su teminin-
de de yüzde 12,83 artış olarak gerçekleşmiştir.
Bununla birlikte, ana sanayi gruplarının yıllık
değişimleri; ara malında yüzde 30,07, daya-
nıklı tüketim malında yüzde 25,84, dayanıksız
tüketim malında yüzde 18,90, sermaye malın-
da yüzde 27,85 ve enerjide de yüzde 0,36 artış
şeklinde kaydedilmiştir.

8. İşgücü Piyasası Göstergeleri

8.1. İşgücüne Katılma Oranı

TÜİK tarafından yayınlanan Hanehalkı İşgü-
cü Anketi sonuçlarına göre, 2020 yılı Eylül ayı
itibarıyla mevsim etkilerinden arındırılmamış
işgücüne katılma oranı yüzde 50,5 olarak ger-
çekleşmiştir. İşgücüne katılma oranının, bir ön-
ceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında 3
yüzde puan gerilediği görülmektedir. İşgücüne
dahil olmayanlar, Eylül 2020 dönemi itibarı-
yla 31 milyon 110 bin kişidir. Bir önceki yılın aynı
dönemi ile kıyaslandığında, söz konusu rakam
2 milyon 442 bin kişi artmıştır.

**İşgücüne dahil olmayanların içinde özellikle iki grubun (iş aramayıp çalışmaya hazır olan-
lar ile iş bulma ümidi olmayanlar) sayısındaki
artış, işgücü piyasasında iş bulma konusunda
yaşanan zorlukları göstermektedir.** Buna göre,
bir önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldı-
ğında iş aramayıp çalışmaya hazır olanların
sayısındaki artışın yüzde 84,1; iş bulma ümidi
olmayanlardaki artışın ise yüzde 122,5 düze-
yinde olduğu görülmektedir. İşini kaybetmiş,
uzun süre iş aramış ancak bulamamış olanlar
ile ilk kez işgücü piyasasına girecek olanların
bir bölümünün "iş bulamayacakları" düşünce-
siyle iş aramaktan vazgeçmesi nedeniyle işsiz
sayılmayanları temsil eden iş bulma ümidi ol-
mayanların sayısı Eylül ayı itibarıyla 1 milyon
402 bin kişidir. İş bulma ümidi olmayanların
sayısında 2019 yılı Ocak – Haziran döneminde
görülen ve Covid-19 salgınının etkisiyle hızla-
nan artış eğilimi, Temmuz ve Ağustos ayların-
da tersine dönmüştü. Ancak Eylül ayı itibarı-
yla iş bulma ümidinin kaybedilmesi nedeniyle iş
aramaktan vazgeçilmesi yönündeki eğilimin
yeniden yükselişe geçtiği görülmektedir.

Türkiye işgücü piyasasının yapısal sorunların-

dan biri olan kadınların işgücüne düşük düzey-
deki katılımı açısından mevsim etkilerinden
arındırılmamış verilere göre Eylül 2020 dö-
nemi itibarıyla kadınlar için işgücüne katılma
oranı bir önceki yıla göre 3 yüzde puan aza-
larak yüzde 31,9 seviyesinde gerçekleşmiş-
tir. Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından
Covid-19 salgınının işgücü piyasasının deza-
vantajlı gruplarını daha olumsuz etkilediği
öngörülmektedir. Bu bakımdan, küresel dü-
zeyde olduğu gibi Türkiye işgücü piyasasında
da özellikle kadın işgücünün erkeklere kıyasla
daha olumsuz şartlarla karşı karşıya kaldığı
söylenbilir. Salgın döneminde gerek ev içi iş
yükünün ve bakım sorumluluklarının artmış
olması gerekse salgınla mücadele kapsamın-
da uygulanan kısıtlama tedbirlerinin kadın
istihdamının yoğun olduğu sektörleri daha
fazla etkilemesi nedeniyle kadınlar ücretli iş-
tihtamdan çekilmek zorunda kalmıştır.

İşgücü piyasasının bir diğer kırılgan grubu olan
gençler ise **zaten zorlu olan işgücü piyasası
şartları karşısında iş bulamayacakları düşün-
cesiyle iş aramak yerine piyasanın dışında kal-
mayı tercih etmişlerdir.** Öyle ki, bir önceki yıla
karşılaştırıldığında 2020 yılı Eylül ayı itibarıyla
15-24 yaş grubundaki gençlerin işgücüne ka-
tılım eğilimlerinin 4,2 yüzde puan gerilediği
ve yüzde 41,8 seviyesinde gerçekleştiği göröl-
mektedir.

8.2. İstihdam Oranı

2020 Eylül dönemine ilişkin mevsim etkile-
rinden arındırılmamış verilere göre, istihdam
oranı yüzde 44,1 seviyesinde gerçekleşmiştir.
Söz konusu oranın, bir önceki yılın aynı dönemi
ile karşılaştırıldığında 2 yüzde puan geride ol-
duğu görülmektedir. Cinsiyetler itibarıyla ba-
kıldığında, erkeklerde yüzde 61,7 seviyesinde
olan istihdam oranı, kadınlarda yüzde 26,9 se-
viyesinde kalmıştır. Bununla birlikte, bir önceki
yıla karşılaştırıldığında genç istihdamının da
gerilediğini (2,4 yüzde puan) söylemek müm-
kündür. İstihdam oranının düşmesi, yani işgü-
cü piyasasında daha az sayıda kişinin üret-
ken olması, aynı zamanda bağımlılık oranının
yükseldiği anlamına gelmektedir. Bu durum,
hanehalklarının refah düzeyini doğrudan etki-
lediği gibi kamu transfer harcamalarında da
artışa neden olmaktadır.

Aynı dönem itibarıyla, kayıt dışı istihdam edilenlerin oranı ise yüzde 32,2'dir. TÜİK verilerine göre, Ocak ayından Nisan ayına kadar düşüş eğiliminde olan ancak Mayıs ayından itibaren yükselişe geçen kayıt dışı istihdam oranı, söz konusu eğilimi sürdürmektedir. Kayıt dışı istihdam artışında, Covid-19 salgınının işgücü piyasasında yarattığı zorlukların etkili olması muhtemeldir.

İstihdamın sektörel dağılımına bakıldığında, bir önceki yıl ile yapılan karşılaştırmalarda inşaat sektörü dışındaki tüm sektörlerde istihdam kayıplarının yaşandığı görülmektedir. TÜİK hanehalkı işgücü istatistiklerine göre, 2019 yılı Eylül ayına göre 2020 Eylül döneminde tarım sektöründeki istihdam kaybı 350 bin, sanayi sektöründeki kayıp 29 bin ve hizmet sektöründeki kayıp da 520 bin kişidir. Buna karşılık, inşaat sektöründe istihdam edilenlerin sayısı 166 bin kişi artmıştır. İnşaat sektörünün mevsimsellik gösteren yapısı dikkate alındığında bu artışın kalıcı olmayacağını söylemek mümkündür. Bu nedenle, **Covid-19 sürecinde uygulanan tedbir ve kısıtlamalar dikkate alınarak, istihdam kaybı yaşanan sektörlerle yönelik daha spesifik tedbirler alınması gerekmektedir. Söz konusu tedbirler, sigorta prim teşviki gibi sınırlı yapıda olmamalı işgücü piyasasının kırılgan gruplarını kapsamlı şekilde ele alan bir politika bütünü sunmalıdır.**

8.3. İşsizlik Oranı

TÜİK tarafından yayınlanan mevsim etkilerinden arındırılmamış verilere göre, 2020 yılı Eylül ayı itibarıyla 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsizlik oranı yüzde 12,7'dir. Bu oran, bir önceki yıla göre 1,1 yüzde puanlık bir azalışa işaret etmektedir. İşgücü piyasası analizi açısından daha önemli bir gösterge olan tarım dışı işsizlik oranı ise yüzde 14,9 olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, **15-24 yaş grubundaki gençler arasında işsizlik oranı yüzde 24,3'tür. Bu bakımdan, Türkiye işgücü piyasasında neredeyse her dört gençten birinin işsiz olduğunu söylemek mümkündür.**

Diğer taraftan, **TÜİK tarafından açıklanan işsizlik verisi sınırlı bir çerçeve sunduğundan Covid-19 salgınının istihdam üzerindeki yıkıcı etkisini tam olarak ortaya koyamamaktadır.** Bu

bağlamda, Covid-19 salgınının işgücü piyasası üzerindeki olumsuz etkilerinin sınırlandırılabilmesi için uygulamaya konulan ve ekonomik faaliyet düzeyi ile istihdam arasındaki ilişkiyi önemli ölçüde geçersiz hale getiren kısa çalışma ödeneği, ücretsiz izin- nakdi ücret desteği ve fesih yasağı gibi tedbirler devam ettiğinden, istihdam kayıpları ve işsizlik arasındaki ilişki tam olarak kurulamamaktadır. Dahası, kayıt dışı veya kendi hesabına çalışan ancak salgın nedeniyle işsiz kalan kişilerin iş arama eğilimleri yine salgın sebebiyle olumsuz etkilendiğinden söz konusu kişilerin işgücü piyasasının dışına çıktıkları görülmektedir. Tüm bu nedenlerle, yalnızca genel işsizlik oranı üzerinden işsizliğin düşüş eğiliminde olduğu yönde değerlendirme yapmak yerine, daha gerçekçi bir analiz yapabilmek için iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar ve istihdamdan elde ettikleri fayda düzeyi sınırlanan kısa çalışma ve nakdi ücret desteğinden faydalanan kişiler de dikkate alınarak geniş kapsamlı işsizlik verisi ortaya konulmalıdır.

Covid-19 Salgınıyla Mücadele Kapsamında Düzenlenen Yeni Teşvikler ve İşsizlik Teşvik Sisteminin Karmaşıklığı

İstihdam teşvikleri ile SGK prim borçlarının yapılandırılmasına ilişkin düzenlemelerin yer aldığı 7256 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 17.11.2020 tarihli ve 31307 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır. Kanun kapsamında, bir taraftan halihazırda uygulanmakta olan bazı teşviklerin (4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun geçici 10.maddesinde tanımlanan 6111 sayılı teşvik, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun geçici 19 ve 21.maddesinde tanımlanan 7103 sayılı teşvik ve 4447 sayılı Kanunun geçici 23.maddesi kapsamında tanımlanan 7252 sayılı normalleşme teşviki) uygulanma süresi uzatılırken, diğer taraftan Covid-19 salgınının işgücü piyasası üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması gerekçesiyle bazı yeni teşvikler (4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu geçici

madde 27 ve geçici madde 28'de tanımlanan teşvikler) de uygulamaya girmiştir.

7256 sayılı Kanunda getirilen teşviklerle birlikte, 2020 yılı itibarıyla asgari ücret desteği hariç yirminin üzerinde sigorta prim teşvikibulunmaktadır. Mevcut teşvik sisteminde 5 puan indirimi gibi genel nitelikli teşviklerin yanında işyeri bakımından veya kişi bakımından özel nitelikli teşvikler de uygulanmaktadır. Ayrıca, sigorta prim teşviklerine ilave olarak çırak ve stajyerler için sağlanan ücret desteği, iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin desteklenmesi, mesleki eğitim belgesi sınav ücreti desteği gibi uygulamalar da söz konusudur. Farklı finansal kaynaklardan finanse edilmekte olan sigorta prim teşviklerine ilişkin mevzuat teşvikten faydalanan işyerinde kayıt dışı istihdamın tespit edilmesi halinde çok sert yaptırımlar öngörmektedir. Gerek teşvik sisteminin karmaşıklığı gerekse yersiz yararlanmaya ilişkin yaptırımlar nedeniyle işverenlerin sigorta prim teşviklerinden faydalanmadüzeinin düşük olduğu görülmektedir.

Bu bakımdan, Covid-19 salgınının etkisiyle daha da zorlaşan işgücü piyasası koşulları altında mevcut teşvik sisteminin yeni teşviklerle daha da karmaşık hale getirilmesi yerine sadeleştirilmesi ve basitleştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, yürürlükteki sigorta prim teşviklerinin etkinlik analizini gerçekleştirmesi büyük önem taşımaktadır. Sigorta prim teşviklerinin hayata geçirilmesindeki esas amaç, istihdam üzerindeki mali yüklerin azaltılması ve bu sayede başta özel olarak korunması gereken gruplar olmak üzere daha fazla yeni iş yaratılmasıdır. Ancak sigorta prim teşviklerinin karmaşık mevzuat yapısı ve özellikle küçük ölçekli işletmeler açısından söz konusu olan uygulama güçlüklerinedeniyle bu amaca ulaşamadığı görülmektedir. Bu nedenle, işverene istihdam temelli sağlanan teşvik

ve desteklerin basit, kolay ulaşılabilir verisk doğurmayacak şekilde uygulanmasını sağlayacak düzenlemelerin hayata geçirilmesi, işgücü piyasasının zorlu bir dönemden geçtiği şu günlerde çok daha büyük bir önem taşımaktadır.

Tablo 1. Temel Ekonomik Göstergeler (Güncel Veri)

Veri	Dönem	Değer
Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	2020 III. Çeyrek	1.419.483 bin TL
Kamu Borçlanma Gereği (Net)	2020 – Öngörülen	296.741.568 bin TL
Konut Kredisı Tutarı	2020 Ekim	278.246 milyon TL
Tüketici Kredisı	2020 Ekim	669.642 milyon TL
Kredi Kartı Harcamaları	2020 Ekim	139.067 milyon TL
Kamu Bütçe Açığı	2020 Ocak – Ekim	145.483 milyon TL
Sanayi Üretim Endeksi	2020 Eylül	%1,7 (Önceki aya göre değişim) %8,1 (Önceki yıla göre değişim)
İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı	2020 Kasım	%75,8
Ticari Kredi ve Kredi Kartları Harcamalar	2020 Ekim	655.914 milyon TL
Kurulan Şirket Sayısı	2020 Ekim	10.26
Kapanan Şirket Sayısı	2020 Ekim	1.158
İhracat	2020 Ekim	17 milyar 329 milyon Dolar
İthalat	2020 Ekim	19 milyar 703 milyon Dolar
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı	2020 Ekim	%88
Tüketici Fiyat Endeksi	2020 Kasım	%2,3 (Önceki aya göre değişim) %14,03 (Önceki yıla göre değişim)
Üretici Fiyat Endeksi	2020 Kasım	%4,08 (Önceki aya göre değişim) %23,11 (Önceki yıla göre değişim)
İşgücüne Katılma Oranı	2020 Eylül	%50,5
İstihdam Oranı	2020 Eylül	%44,1
İşsizlik Oranı	2020 Eylül	%12,7